

ujtságot, hát elviszik, ha otthagyják, hát akkor otthagyják. Azért még nem kell úgy handabandáznunk.

Minden életformának meg van a maga bölcelete. Ime: Aki nem dolgozik okos, aki dolgozik hülye s aki sokat dolgozik az marha. Puntum. Neki beszélhetnek, ő erre rájött. Szaladgált eleget. Hát lehet egyáltalán másképp? Állás mindig kevesebb lesz, energia meg mindig több kell a megszerzésre. Először két hónapot szaladgált és kapott munkát két hétre. Aztán szaladgált négy hónapot és kapott munkát megint két hétre. Tovább nem gyűjtötte a tapasztalatokat, mert közben új életet kezdett.

És Lajosra most jó idők járnak. Megegyezett a kávéssal úgy hogy érdemei zálogaként fogyasztás nélkül beülhet estefelé is. Ilyenkor úgyis bőven van hely. A délutáni publikum már nincs ott, az éjjeli még nincs ott, egy kis töltelék nem rossz, hadd pukkadjon a konkurencia. És milyen szivélyes volt a kávé: Hogyne, de mennyire, csak legyen szerencsém! Lajos kebele dagadt a büszkeségtől. Egyszerre érezte milyen fontos személy is ő itten. Micsoda nagy dolog egy igazi vendég. Neki van befolyása a gazdasági életre. Leltár?: Egy derék ember a kávéházban.

Most általában minden jó. Lajos még a ludtálpának is örül, mert ha nem volna ludtálpá, úgy attól az icipici gyaloglástól nem fáradna holtra s akkor nem tudna délutánonként olyan jókat aludni.

Lajos este $\frac{3}{10}$ -kor felkel a kávéházból. Lelkesen köszöntik. Lajos jóindulatúan bólint. Ilyenkor jó hazamenni. A háziaktól nem fél. Azok kussolnak mióta le lettek hengerelve. Különben a háziak már még csak háziak sem, hanem egy fentartó mechanizmus, amely egyelőre működik. Aki nem dolgozik okos, aki dolgozik hülye, s aki sokat dolgozik az marha. Az anya nem dolgozik sokat, körülbelül 4–5 órát naponta. De apa, Eszti, Mariska azok húzzák reggel $\frac{1}{2}$ 8-tól este 8-ig.

Lajos nyugtözkodik: Jó lesz aludgálni. Kellemesen van a hálás beosztva. Anya apa együtt, Eszti Mariska együtt, ő pedig az ebédlőben a diványon. Kissé kemény és gyakran ételszag van, de az egyedül lét minden pénzt megér.

Lajos hazaér. A kapuzárást mindig szüzen ussza meg. Ki van jól számítva. A lakásban már ilyenkor jobbra-balra sötétség és versenyszuszogás. Lajos leteszi ruhadarabjait szép sorba és végigfekszik. Nagy elégtétel, hogy a fentartó mechanizmust nem kell még este is szemlélni.

Aki nem dolgozik okos, aki dolgozik hülye s aki sokat dolgozik az marha. Leltár?: Itt fekszik, vagy mondhatjuk bátran itt nyugszik, egy okos, egy hülye és három marha.

KLERIKOFASISZTA KISÉRLETEK

Irta: SÁNDOR PÁL (Budapest)

Amikor Dollfus osztrák kancellár még a februári fegyveres felkelés előtt egyik kiáltványában kijelentette, hogy „büszkeséggel állapíthatjuk meg, hogy mi vagyunk az első ország, amely a Quadragesimo anno pápai enciklika hívó szavának az állami életben is engedelmességedünk” (Rundschau, 1934, No. 9), — úgy látszott, hogy elérkezett a dialektikus fordulat; az elméletnek a gyakorlatba való átcsapásának pillanata, amely az olasz és német fasizmusok törekvéseinek és a többi „nyugati demokrata” imperializmusok érdekkeresztződéseinek tüzeiben, mint a bel- és külföldi polgárságot megnyugtató és az „államellenes erőket” is szolgálatába fogó klerikofasizmus megvalósulását hozza.

Az elmélet, a Quadragesimo annoban kifejezésre jutó elvek nem voltak újak az osztrák polgárság számára. Hiszen az uralkodó pol-

gári párt, a Christlichsoziale Partei, közel öt évvel a Quadragesimo anno megjelenése előtt már programjába vette annak legfőbb elveit, amikor kimondta, hogy „a keresztényszociális párt elismeri a jogszerűen szerzett magántulajdont, de követeli, hogy a földi javak szerzésénél és használatánál a közjóra is tekintettel kell lenni. Az állami és gazdasági rendet úgy kell berendezni, hogy a magántulajdon és munkaerő kihasználásával való visszaélés a közösség, vagy az egyes kárára megakadályozható legyen. A keresztényszociális párt tehát a jogszerű magántulajdon kisajátítását csak a közjó nyomós okaiból és megfelelő kárpótlás ellenében tartja megengedhetőnek. A párt a becsületes szellemi és fizikai munka teljes védelmét kívánja úgy a terrorisztikus akadályozás, mint az önző kizsákmányolás ellen.“

Maga Seipel prelátus, a Christlichsoziale Partei egykori vezére, akinek nevéhez fűződik a háború utáni katolikus-liberális pártnak az osztrák fináncóke, a gazdag parasztság és köspolgárság szövetsége alapján az olasz fasizmus gyakorlatának figyelmes szemlélete segítségével egy klerikofasiszta párttá való átépítése, szintén nemcsak a XIII. Leónak, a „munkáspápának“ a „Rerum novarum“ kezdetű, a Quadragesimo anno alapjául szolgáló 1891-i enciklika szerzőjének, hanem a német katolikus legényegyletek életre hívójának, a „Schusterjunge“ Adolf Kolping-nak is jó tanítványául bizonyult és ha a Rerum novarum dacára, sőt éppen annak az alapján úgy látszik, hogy „a kereszténységből és annak erkölcsi alaptörvényeiből egy konkrét gazdasági rendet nem lehet nyerni“ (Wilhelm Schwer: Papst Leo XIII., 49. lap.) — akkor igenis lehet Seipel szerint mint államideált „a keresztény államot felállítani, amelyben az összes rendek az államj közösség tagjai“ (Leopold Kulcsar: Die Kirsche und unsere Zeit, 30. lap). Ez az álláspont nem tér el az Aquinói Szent Tamás-féle államideáltól, — ellenkezőleg: megerősíti, amennyiben — mint Kolping kifejti — „a kor- és rendtársak, a hasongondolkozásuak és hasontörekvésűek egyesülése: természetzerű“, (Theodor Brauer: Adolf Kolping, Klassiker katholischer Sozialphilosophie, 36. lap) — s ezzel erkölcsös, az isteni ész által akart szükségszerűség, mint maga a thomisztikus állam. Csak éppen a „népakaratot“ — a parlamentáris demokrácia alaptételét — a tekintélynek kell helyettesítenie és ha Seipel szerint ez a tekintély még homályos — „isteni tekintély“, azaz az államnak az egyház által való vezettetése, — nem kétséges, hogy ha konkrét megvalósulásra került volna sor, akkor az a Kolping-féle „szociális hierarchián“ épült volna, — „hierarchián“, amely a szociális élet rendjét és architektónikáját alkotta volna“ (i. m. 56. o.) és amely a „szociális felépítés alapját a korporációban, a rendi felépítésben látja“ (i. m. 36. o.)

Dollfussnak ezek szerint nem kellett volna a Quadragesimo anno-hoz folyamodnia, hogy Ausztriában bevezesse a rendi alkotmányt; elegendő lett volna elődjét a kancellári székben, Seipelt, vagy a keresztényszociális párt kommentátorát, Richard Schmitzt követnie, aki a pártprogramhoz fűzött magyarázataiban a Quadragesimo anno-val kapcsolatban azt állítja, hogy annak „világos szavai nem hagynak kétséget az iránt, hogy a pápa a „rend“ kifejezésen nem egyoldalú munkás- és munkaadó szövetséget ért, hanem „a foglalkozás és a társadalom szolgálatában való egyenlőség által összetartozóki összefogását“. Viszont, ha az osztrák keresztényszociális párt nem is fogadja el a magántulajdon megszorításának és az állami beavatkozási jognak azt a mértékét, sem pedig a „méltányos bért“, amelyet a Quadragesimo anno elvvé emel, mégis Schmitz kommentárjai szerint is a „keresz-

tényszociális párt magáénak vallja fenntartás nélkül az új társadalmi rend célját, amely a hivatási rendek alapján, a pápai enciklika értelmében épült, azaz a társadalom hivatásszervezeti új rendjét." (Kulesár: i. m. 47. o.)

Hogy Dollfuss mégsem az osztrák tradíciókhoz ragaszkodik, hanem közvetlenül a Quadragesimo annohoz fordul, az elsősorban is e pápai enciklikában megnyilvánuló „fasiszta szociálpolitikában“ leli a magyarázatát, amire Dollfussnak oly nagy mértékben szüksége volt, hogy közvetlenül a fináncióktól való függésében — és valóban levé-
gőben függésében — talajt, tömegbázist teremtsen magának. A Quadragesimo anno szerzője a Rerum novarum egyenes folytatásaként tekinti, Leo tanításainak „alkalmazását a mi napjaink új bajaihoz és közben bekövetkezett messzeható változásokhoz“. Ha azonban meggondoljuk, hogy a Rerum novarum a múlt század 80-as éveiben széles mederben előretörő szociáldemokrata párt- és szakszervezeti mozgalmak feltartóztatására irányuló, az ezekben a szervezetekben tömörülő katolikus munkásság visszatérítésére és keresztény szakszervezet alapítására ösztönző irásmű volt, amely pl. a női és gyermekmunka ellen csupán a család, mint „minden szociális élet ősfőformája“, a kereszténységben a házasság szentsége által megszentelt „össejt“ (W. Schwer: I. m. 35. o.) érdekében fordul és amely a Szent Tamás bérformulája alapján (quod recompensatur proretributione operis vel laboris... justitia aequalitas quaedam est) ugyanezért érti az „igazságos bért“, „családi bérnek“ (Eberle: Katholische Wirtschaftsmoral, 63. o.), amely tehát nemcsak az egyén öfenntartására, hanem a család alapítására és fenntartására is elég legyen, és ha meggondoljuk, hogy ez a Rerum novarum az osztályharcban csak a szegények „irigységét és gyűlöletét“ látja a gazdagok ellen, a szocializmusban csupán „egyenlősítést“, — akkor azt kell mondanunk, hogy a Quadragesimo anno lehet ugyan folytatása a Rerum novarumnak, de csak úgy, mint a szabadversenyes kapitalizmusnak az imperialista monopolkapitalizmus, vagy a liberális polgári parlamentarizmusnak a fasiszta diktatura. S e hasonlat mögött lényeges tartalmat is lehet érteni: a pápai szociálpolitika fejlődését a Leo-féle „jótékonyágtól“, melytől a társadalmi kérdés megoldását várja, — a klerikofasiszta szociális rendszeréig. Ugyancsak jellemző, hogy amíg a Rerum novarum a társadalmi vonatkozásokat a vallás és erkölcs, illetve a thomistikus keresztény természetjog vonalán látja, addig a Quadragesimo anno nemcsak hogy a gazdasági alapépítményről kénytelen tudomást venni, hanem egyenesen marxi frazeológiával operál. A Quadragesimo annoban a magántulajdon már nem etikai, hanem gazdasági kategória, tőkérről és munkáról, kapitalizmuson kívüli térről imperializmusról, kizsákmányolásról, „jöllakott“ polgárságról és nélkülöző proletariátusról beszél és azom az állásponton van, hogy csak a munka érték-, illetve „tulajdontermelő“ erő. Viszont már ezen a ponton világosan megmutatkozik, hogy a frazeológia csak máz és pusztán lépvesző szerepre van szánva. Az még a legkevesebb volna, hogy a munkaerőt összetéveszti a munkával, az értéktöbbletelmélet pedig ép' oly idegen az ő, mint a Rerum novarum számára. Sokkal több van itt a munka fogalmánál, mint az, hogy a Quadragesimo anno nem képes megérteni a marxizmust és pedig az, hogy a marxi teoriából átvett ugyan kifejezéseket, — de a fasiszmból a lényegét merítette. Mert a munka fogalmán nála a „vezető és kivitelező“, teremtő munkát is kell érteni s ezzel egy kategória alá fogja a munkás és a vállalkozó munkáját. Mert csak így válik lehetségessé számára, hogy felállít-

hassa híres alaptézisét: „Amily kevéssé lehet el a tőke munka nélkül, époly kevéssé lehet el a munka tőke nélkül”, s ezzel konstituálja az egymással szemben álló osztályok harca helyett azoknak egymásra utaltságát, hirdeti a szociáldemokrácia „ipari békéjét”, „gazdasági demokráciáját.” Pontosán ez utóbbi gondolat önt formát az enciklika ama szakaszában is, amelyben a tőkehozam felosztásáról beszél a polgárság és a proletáriátus között, míg a proletáriátus „elproletarizáltnak” fogalma mögül a Carta del Lavoro szavai csillannak elő megföldva a hitleri 25 pont kispolgártenyészto szándékával, amennyiben a Rerum novarum „igazságos bére” már nemcsak „családbér”, hanem „vagyonszerző” bérré fejlődik. A „bérigazság”, a „földi javak illő elosztása” nem egyebek, mint a nemzeti szocializmus „közérdek az egyéni érdek előtt” jelszava, — s nemcsak értelmében, hanem letartó, eltérítő, kispolgári ambíciókat ébresztő.

Viszont nem lehet azt mondani, hogy a Quadragesimo anno és a Carta del Lavoro, vagy pláne a hitleri szociálpolitika elvei között ne volna különbség. Sőt éppen ezeknek az elgondolásoknak egyik leglényegesebb részében, a korporáció, a hivatásszervezeti felépítés és ezeknek az államhoz való viszonyában fontos eltéréseket találunk. Az olasz és német fasiszmusok a „totális állam” álláspontján vannak. Mussolini nem egyszer leírta, hogy az állam mindenekelőtt: „A fasiszta számára minden az államban létezik, s az államon kívül semmi sincs, ami emberi vágy szellemi valami lenne, még kevésbé valami, ami értékkel bírna”. (Preussische Jahrbücher, 1933. IV. Idézi Szekfü Ignác: Totális állam s katolicizmus. Magyar Szemle, 1934. I. 29. o.), — ezzel szemben a Quadragesimo anno kifejezetten hangsúlyozza: „Amit az egyes ember saját kezdeményezésével és erejével végbe tud vinni, azt nem szabad kezéből kivenni és a közösségre hárítani”, s másutt is: „alárendelt jelentőségű ügyeket, amelyek csak fontosabb feladatok háttérbe szorulására vezetnének, az állam engedjen át a kisebb közösségeknek.” Mert közvetlenül az államban való felolvadás nehezen volna elképzelhető, anélkül, hogy az egyeseknek az egyházban való felolvadása ezáltal ne veszélyeztetnék. Az állam mindenhatósága összeegyeztethetetlen az egyház mindenhatóságával, illetve a keresztény államelmélettel, amely „az államot mindig csak keretnek gondolja az egyén és a társadalmi szervezetek munkája köré”. (Bajza, I. m. 29. o.) Különben sem az egyénnek az államhoz való viszonya az a Quadragesimo anno szerint, ami „rendezésre” szorul, hanem „a munkapiac két osztályának” viszonya, amely két valóságos harcfrontot alkot; „a munkapiaci pártok küzdelme a munkapiacot hadszíntérré változtatja, amelyen a két párt heves harcban küzd egymás ellen.” Ennek a harcnak a „megszüntetése” nem az egyénnek az államban való felolvadása útján képzelhető el, hanem úgy, hogy „az osztályok közötti harc a rendek békés együttműködésévé váljék.” Az enciklika szerint ebben a munkában az államnak csak szerepe van, de a „társadalmi cél” nem az állam, a „totális állam” megteremtése, hanem a rendi szervezet megújítása.

S e ponton vált a munkásfelkelés előtti helyzetben Dollfuss számára szükségessé nem Hitler és nem Mussolini, sem pedig a keresztényszociálista párt elveire való támaszkodás, hanem a Quadragesimo anno előtérbehozása, helyesebben a fasiszta szociálpolitika útjára térés a pápai enciklika szűrőjén keresztül. Az osztályok tömegek számára a totális állam nem lehetett az a vonzóerő, amely háttérbe szorította volna az osztály- és pártérdekeket. A Bundesstaat-alkotmány, Wien külön államisége, a tömegek szinte 100 százalékos átpolitizáltsága,

stb., világosan megláttatják az egyesek előtt az állam mint hatalmi apparátus szerepét és az államnak mint az osztályok, pártok és érdekek fölötti lényegnek a hirtelen hypostazálása azzal a veszéllyel járt volna, hogy a hézag az állam és tömegek között egész a szembefordulásig, növekszik. Eppen ennek a hézagnak a betöltésére, a kapcsolat konstituálására, a tömegbázis megteremtésére volt szükség a Quadragesimo anno-beli rendi felépítésre, a „rendekre, amelyekhez nem az egyik vagy másik munkapiacpárthoz való tartozás alapján, hanem az egyesnek a különböző társadalmi funkciói szerint tartozik az ember.“ Persze, ezt nem úgy kell érteni, mint ahogy Aurel Kolnai gondolja (Die Ideologie des Ständestaates, Der Kampf, 1934. I. 13. o.), hogy „az eddigi ellenséges osztályok helyett ugyanazok az embercsoportok most már mint barátságos rendek existálnak“, — hanem úgy, hogy az osztályszervezetek megsemmisítése után osztályegységműködéses, gazdasági- demokratikus, államigenlő szervezetek épüljenek fel, amelyeket nem a termelőeszközökkel való viszony, hanem a foglalkozás, a szakma határoz meg. Mert akár Kolnainak a gazdasági demokrácia elvi álláspontjáról, akár a Carta del Lavoro álláspontjáról nézzük is a dolgot, mindkettő szerint pl. az üzemi demokrácián belül a munkás és gyárigazgató érdekei közösek, s ez az érdek-közösség adja a fasiszta korporáció létalapját. Viszont Kolnai fején találja a szöveget, amikor rámutat arra a különbségre, ami az olasz korporációk és a Quadragesimo anno által követelt rendi szervezetek között formailag fennáll: előbbiek államszervek, utóbbiak pedig önkormányzati szervek (I. m. 16. o.), — és ez a második ok arra, hogy Dollfuss ez utóbbi mellett döntsön; mert így ki lehet adni a Kolnai által formulázott jelszót: „Kooperáció, igen! Korporáció, nem!“ (I. m. 20. o.)

S hogy mily mélyreható sikerrel, arra legautentikusabb tanu: Ottó Bauer, aki szószerint a következőket írja: „A munkásosztály harea nem csak a politikai demokrácia visszaállításáért, hanem ezzel szoros összefüggésben a hivatásszervezeti gazdasági demokrácia helyreállításáért és kiépítéséért is folyik. De éppen a gazdasági demokráciáért folytatott harcban találkozik a munkásosztály a kispolgárság és parasztság hivatásrendi törekvéseivel közös talajon, amelyen megegyezés lehetséges, mihelyt a hivatásrendi szervezeteket nem mint a fasiszta állam uralmi eszközeit, hanem mint a hivatásrendek és iparok gazdasági és szociális önkormányzatának orgánumait gondoljuk el. A munkásosztály bizonyára nem fogadja el a kispolgári illúziókat, hogy a „hivatásrendi“ szervezet egy „új társadalmi rendet“ alapít, amely az osztályellentéteket megszüntethetné. De a munkásosztálynak nem kell a hivatásszervezeti felépítést feltétlenül elvetni. Megegyezést hozhat létre a kispolgársággal és parasztsággal a hivatásszervezeti felépítésre vonatkozólag, ha ez a „hivatásrendi“ rend szabad hivatásszervezeti önkormányzatot, tehát valódi gazdasági demokráciát jelentene, amely a politikai demokráciát nem megszüntetni, hanem kiegészíteni és kiépíteni.“ (Klassenkampf und „Ständeverfassung“. Der Kampf, 1934. I. 12. o.)

Igy miután az elméletben létrejött az egységfront Dollfuss és a szociáldemokrácia között, s ezzel biztosítottnak vélte a kancellár a tömegbázist az elmélet megvalósítása számára is, nem késlekedett a gyakorlattal, a hivatásszervezeti felépítés előkészítésének első lépés volt a munkásság szabad szervezkedési jogának megszorítására. A választott üzemi tanácsok helyét az államj. üzemekben elfoglalták a kinevezett személyi képviseltek, a kényszerbékéltetést bevezette a munkajogba,

a munkáskamarák teendőinek továbbvezetésére közigazgatási bizottságokat létesített, amelyeket a szociális közigazgatási minisztérium nevez ki, kivette a munkáskamarák hatásköréből a posta, távirtda, telefon és vasutak alkalmazottait, stb. Ilyen előkészítés után érkezett a Dollfuss kormány felszólítása a szociáldemokrata párthoz, hogy tárgyalni óhajt vele az alkotmányreformról. „Kétségtelenül súlyos hiba volt — ismeri be Ottó Leichter (Keine Stände-Illusionen! Der Kampf, 1934. II. 53. o.), — hogy ez alól az ürügy alól — mert semmi más nem volt mint ürügy — nem huzzuk ki a talajt azzal, hogy a parlament összehívása előtt minden tárgyalást elutasítottunk volna.“
 „Persze nem azért, mintha nem akartak volna tárgyalni, hanem azért, mert „ez a politika kétségtelenül jobban hatott volna, mint a tárgyalási készségünknek a kinyilatkoztatása, amely az első hetekben az új rendszer politikai bázisát alkotta. A fejlődés azóta megmutatta, hogy egy ilyen nyilatkozat nem semmisítette volna meg a tárgyalási lehetőségeket“. (U. o.)

Teljes joggal érezhette tehát Dollfuss magát azon a dialektikus ponton, amikor az elmélet átcsap a gyakorlatba, s a „Quadragesimo anno állama“ a horogkereszt, hazafias front, szociáldemokrácia pápai enciklikán épülő egységfrontjával, teljes tömegbázissal megalakulhat s amikor az enciklika szavaival élve: az „államférfiak és jó állampolgárok minden igyekezetükkel azon lesznek, hogy az osztályok közötti ellentétekből a rendek harmónikus összedolgozása fejlődjék ki.“

Az események azonban megcáfolták Dollfuss-t és a dialektikus ugrást nem ő tette, hanem a februári munkásság, amely — ezt Bauer is kénytelen-kelletlen elismeri (L. Ottó Bauer: Az osztrák munkások fölkelése I. Népszava, 1934. március 11.) — spontán megmozdulással, a lufiról való egységfronttal száll szembe a fasizmussal és fordít háttat vezéreinek és faszálódó szervezeteinek.

Ez a fordulat és a felkelés leverése új feladat elé állította az osztrák fasizmust. A munkásság ellenállása megtört, de úgy, hogy az új rendszer számára nem teremtődött tömegbázis. Már pedig az új rendszer, a rendi alkotmány, a Quadragesimo anno elveinek megvalósítása nem an und für sich kellett, hanem azért, hogy a fasiszta diktatúra tömegbázist teremtsen magának. A felkelés leveretése után kitűnt, hogy a munkásság reformista vezetőinek hathatós közreműködése nélkül ez a tömegbázis nem teremtődik meg s akkor már nem fontos sem a Quadragesimo anno, sem a rendi alkotmány. A rendi alkotmány megvalósításának ebben a pillanatban, ha csupán ez volna a cél, nem volna akadály, még csak „államcsíny“, vagy „kényszerrendelet“ sem kellene hozzá: elintézhető lenne „törvényesen“, „parlamentáris uton“, amennyiben az osztrák nemzetgyűlésnek a szociáldemokrata mandátumok megsemmisítése után 89 tagja van s ebből csak 19 az „ellenzéki“ (nagyénmet és parasztpárt), a határozatképességhez szükséges kétharmadtöbbség tehát bőven megvolna. Azonban ez az alkotmány, épp úgy mint az „egységes szakszervezetek“, csak üres keret, amelyen belül az osztályviszonylatok változatlanul fennállanak és pedig nemcsak ökonomiai, hanem ideológiai értelemben is, amelyeken nem változtat még a munkásiffjúság „állami utónevelése“ sem. Ilyen „erőtlen“ alkotmány, amelynek hirdetői az „új társadalom“ eljövételét is megcsillogtatták a kispolgárság előtt, nem alkalmas arra, hogy a tömegbázist kiszélesítse, — az alkotmánytervezet kidolgozója, Ender miniszter tehát egyszerre hosszú évekről beszél (1934. III. 3.), a Dollfuss kormány pedig „ideiglenes“, „átmeneti“ alkotmányt helyez kilátásba, amelynek a lényege az, hogy ne várjon tőle senki megvál-

tást. A rendi felépítés sem kezdődik meg: mert az ideiglenes alkotmány abban különbözne a véglegestől, hogy csak három kamara működne (államtanács, tartományi tanács, gazdasági tanács), míg a parlament helyébe kerülő ugynevezett rendi tanács hiányoznék. „A rendi tanács — mondják a hivatalos nyilatkozatok (1934. III. 6.) — majd csak akkor kezdi meg működését, ha a rendi szervezetek már annyira fejlődtek, hogy be lehet őket illeszteni az új alkotmányba.“

A Hohe Wartera felhuzott ágyuk tüze, a Marxhof lángjai a szociáldemokrácia kódén keresztültörték és rávilágítottak a Quadragesimo anno igazi értelmére és a klerikofasiszta szociálpolitika funkciójának lényegére is. A fény még nem aludt ki és így valószínű, hogy ez a „fejlődés“, vagyis az Ottó Bauer által kezdeményezett fasizmusbanövés folyamata megáll és a gleichschaltolás átmeneti két esztendeje kevésnek, — illetve nagyon is soknak fog bizonyulni.

AZ ÓRIÁSVÁROS NEWYORK NYOMAVESZETT DICSÓSÉGE*

Irta: BERT BRECHT

1.

*Vajjon ki emlékezik még
az óriásváros Newyork dicsóságára
a nagy háború utáni évtizedben?*

2.

*Micsoda epikusán ünnepelt medence volt akkortájt ez az Amerika!
Gods own country!
Csak nevének kezdő betűivel jelezték:
U. S. A.
mint valami fölcserélhetetlen ifjúkori barátunkat, akit mindenki
ismer!*

3.

*Ez a kimeríthetetlen medence, állítólag,
mindent befalt, ami beléje hullt, s kétszer két hét alatt
saját képére formálta át!
Minden faj, mely ez örömteli kontinensen partra szállt
boldogan adta fel régi vonásait, feledve
mint a rossz szokást,
csak azért,
hogy tüstént olyan legyen, mint akiket itt már átszitt e föld!
Ezek viszont nagytelküen és gondtalan fogadták a tőlük nagyon is
különbözőket
(akik persze csak száználmas egzisztenciájuk miatt voltak különbözők!)
Mint a jó kovász, a tészta
még oly nagy tömegétől sem féltek: tudták, hogy áthatnak
mindent!
Micsoda hír! Micsoda évszázad!*

4.

Oh, azok a grammofondobozokból szüremelő asszonyi hangok!

* Bert Brecht: Lieder-Gedichte-Chöre című kötetéből. (Edition Carrefour, Paris.)